

MARKUS UVELL:

När Bill Gates möter Margareta Winberg

En av de viktigaste insikterna i hur politik fungerar är att den skapar sin egen efterfrågan. Inget samband är för komplext, ingen frågeställning för apart, för att ambitiösa politiker ska kunna uppfinna ett skäl att ingripa.

De förändringar som kommer i spåren efter informationsteknikens snabba utveckling är därför *Gefundenes Fressen* för de politiska entreprenörerna. Äntligen ett nytt område att sätta tänderna i, en ny och alldeles ofördärvad (digital) kontinent att lägga till rätta!

Regeringen har därför föga överraskande tillsatt ett särskilt IT-råd. Det är ju så man numera gör för att komma närmare "verkligheten": man avlönar en handfull kändisar el-

ler andra proffstyckare för att ha åsikter om något godtyckligt ämne.

Den här gången är det "ungdomarna" som ska komma till tals. De representeras av fem ungdomar mellan 13 och 27 år som antas ha särskilt god förmåga att skåda in i den digitala framtiden.

Resultatet av Ungdomens IT-råds arbete presenterades för en tid sedan i en statlig utredning (SOU 1996:181) med den oändligt fyndiga titeln *Mega-Byte* (Den som inte fattar poängen tillhör antagligen en förlegad generation och representerar stagnation, hierarki och gammal trött industrialism. Bara så Ni vet...).

Rapporten är positivt överraskande på ett sätt. Den handlar inte – som nästan hela den övriga politiska IT-debatten – om allt det osunda tekniken kan användas till.

Ungdomens IT-råd ägnar inte våra skattepengar åt att varna för den barnporr, de bombecept och den allmänna omoral som antas vara huvudsaklig sysselsättning för de miljo-

ner som använder internet och annan digital kommunikation.

Vad de unga rapportförfattarna i stället gör, är att de tecknar en i allt väsentligt optimistisk bild av informationsteknikens möjligheter. Sedan – och det är betydligt mindre positivt – ger de förslag på hur politiken kan "hjälpa till" för att allt ska bli ännu bättre.

Varför en politisk uppgift?

Det finns flera, för SvT:s läsare välbekanta, skäl att vara skeptisk mot ett sådant synsätt. För det första kan man fråga sig om politiken verkligen behövs om dess uppgift ska vara att uppmuntra det som redan sker?

Hade Microsoft varit ett än mer framgångsrikt företag om det haft välmenande statliga utredare på sin sida? Hade Spray och andra WWW-cowboys tjänat ännu större pengar om de haft Ines Uusmann i knät?

För det andra finns anledning att betvivla att politiken verkligen klarar av att göra korrekta bedömningar av

MARKUS UVELL är projektledare på Kreab. (markus.uvell@kreab.se).

vad som är "framtidens teknik" och inte.

När jag gick i skolan – vilket i IT-perspektiv var evigheter sedan – ut-sattes vi elever för den storsatsning skolorna, via den förutseende statens försorg, hade gjort på sk Compis-datorer. De få som minns hur den tekniken fungerade vill nog helst glömma det.

Det är just detta – korsningen mellan den naiva optimismen inför teknikens möjligheter och det reflexmässiga propagerandet för politiska "lösningar" – som gör rapporten svårbegriplig. Och inte så lite komisk.

Det är lätt att förstå att politiker lockas att tycka till om IT. Men den kulturkrock som uppstår omöjliggör all rimlig diskussion. 90-talets anarkistiska "IT-hype" i en ofattbar kombination med 60-talets centralistiska regleringsiver. Bill Gates möter Margareta Winberg.

Lenin i IT-åldern

Rapportens idémässiga utgångspunkt är den populära villfarelsen att industriell verksamhet är något i grunden omodernt och onödigt, som inom kort kommer att tyna bort. Denna revolution beskrivs som mer dramatisk än industrialiseringen:

"Idag står återigen Sverige inför en samhällsomvandling, den från industrisamhället till glokalsamhället. Skillnaden på de två samhällsomvandlingarna är att det denna gång går avsevärt fortare – det kommer inte att ta hundra år – och att vi nu kanske kan

se förändringarna tydligare."

(Med "glokalsamhället" menas det samhälle där medborgarna "tänker globalt men handlar lokalt".)

Stormningen av industripalatsen ska ledas av de unga, eftersom "ungdomarna i dagens kvarleva av det döende industrisamhället för länge sedan insett nödvändigheten av förändringar i samhället."

Jag tror det är Marx som träffande påpekat att "Historiska fenomen inträffar alltid två gånger – den första gången som tragedi, den andra som fars". Nu börjar fas två. Nu är det dags för Lenin att träda in i IT-åldern:

Industrialismen bär inom sig fröet till sin egen undergång, den är egentligen redan död, deklarerar IT-rådet. Vad som krävs är att den revolutionära förtruppen – ungdomarna – agerar utifrån sitt klassmedvetande och kastar det gamla styret över ända. När avantgardet brutit igenom muren kommer massornas ögon att öppnas. De kommer då att inse att industri är "av" och IT är "på", som det numera heter.

I detta flammande revolutionära perspektiv blir verkligheten ointressant. Hur den "döende" industrin kan envisas med att öka sin produktivitet varje år behöver man förstås inte fundera på. Inte heller hur de hundratusentals svenskar som arbetar i tillverkande industri ska förvandlas till IT-gurus.

Med denna digitala leninism i bagaget har regeringens utsända – Ungdomens "hypade" IT-råd – gett

sig ut för att utforska det okända. Rådet presenterar ett antal konkreta förslag på vad som bör göras. Dessa kan sammanfattas som "gamla lösningar på inbillade problem".

Exakt vari det problematiska i de "problem" rådet identifierar egentligen består, är höljt i dunkel. De "lösningar" som föreslås är desto klarare: politiska ingrepp.

Reagerar med ryggmärgen

Rådet konstaterar t ex att den enorma informationsmängden på internet utgör ett omfattande "mediebrus". Och det är väl sant. Men det gäller även den information som förmedlas via andra kanaler. Också denna överstiger med bred marginal vad vi vanliga dödliga kan överblicka. Tänk all världens reklam, alla världens telefonsamtal, TV-program, radiosändningar, faxmeddelanden, brev, vykort etc.

I stället för att ta fasta på det unika med internet som kommunikationskanal – att den i sig själv erbjuder omfattande möjligheter att sortera, genomsöka, sälla och begränsa intaget av information – så reagerar rådet med ryggmärgen. Lösningen blir ett förslag om en "Public Service-dömmän" på internet!

En sådan skulle syfta till att "vara ett stöd till allmänheten att sovra i informationsflödet". Detta samtidigt som det spontant och ständigt växer fram nya och mer sofistikerade sökmaskiner som sällar och strukturerar information. Samtidigt som möjligheterna att få "skraddarsydd" infor-

mation från internet snabbt ökar. Nu ska svenska myndigheter alltså konkurrera med Yahoo, Alta Vista, Meta Crawler och allt vad de heter? Lycka till.

IT-folkbildare

Ett annat "problem" rådet observerar är att alla inte har samma kunskap om och tillgång till IT. Att den stenhårda konkurrensen pressar priserna och i rasande takt sprider tekniken över landet har man uppenbarligen inte tagit intryck av. Inte heller parallellen med mobiltelefoner – som för tio år sedan var en statuspryl för direktörer och idag är en självklarhet för var och varannan tonåring.

Nej, istället föreslår rådet att regeringen tar initiativ till en kader av "IT-folkbildare". Dessa ska utbildas inom ramen för arbetsmarknadspolitik (sic!) och verka genom bl a skolor, föreningar och universitet. Allt medan vanligt folk installerar sina egna internetpaket och ger sig ut i cyberspace helt utan myndighetspersoner att hålla i handen.

Rådet är också oroligt för att politikens grepp om IT-utbildningen är för svagt. Därför föreslår man – på fullaste allvar, säkert utan en tanke på den lätt östtyska formuleringen – att regeringen tar fram "ett nationellt program för pedagogisk förnyelse".

Som en insats för att främja utvecklingen av nya smarta IT-lösningar (sådana som i och för sig dagligen

uppstår spontant medan utredarna fyller på sina förslag) vill rådet inrätta en särskild "IT-akademi". Förutom att uppmuntra till allmän påhittighet ska denna akademi bl a sträva efter att "stärka en jämställd och jämlik IT-

”
Nu ska svenska myndigheter alltså konkurrera med Yahoo, Alta Vista, Meta Crawler och allt vad de heter? Lycka till. ”

användning och IT-utveckling”.

Så där håller det på. På tusen och en punkter tycker sig rådet se "problem" som måste "åtgärdas". Och svaret är alltid detsamma: politik, politik och åter politik.

Särskilt underhållande är idén om ett "datakörkort", som skulle utgöra en "allmän måttstock" på kunskaperna i IT- och datafrågor. Vad som egentligen motiverar ett sådant körkort är oklart, det övergripande syftet tycks vara att standardisera utbildningen på området.

Den nyfikne kan från rådets hemsida (www.ungit.se) få några exempel på frågor som skulle kunna ingå i ett sådant prov. Efter en snabb genomläsning kan jag konstatera att jag för egen del nog borde ha satsat på jordbruk eller någon enklare form av manuellt arbete. Jag lyckas nämligen

varken göra kalkyler i Excel eller konstruera databasprogram för mina videokassetter därhemma. Jag är nog en dataidiot. Hoppas ingen skvallrar för min arbetsgivare.

Problemet med det arbete Ungdomens IT-råd presterat är enkelt uttryckt att man överskattar såväl konsekvenserna av IT som sådan, som politikens möjligheter att reglera den nya tekniken.

Det är naturligtvis inte så, som rådet påstår, att IT innebär "en revolution som kommer att få lika stora eller större återverkningar i samhället än vad övergången till industrisamhället en gång var".

Ständigt mer effektiv informationsteknik innebär stora positiva förändringar – att kunna samla information, kommunicera, göra affärer etc över hela världen med ljusets hastighet är förstås alldeles utmärkt bra. Men det förändrar inte hela vår tillvaro.

Samtidigt som rådet överdriver "IT-revolutionen" är man skrämmande naiv i sitt sätt att se på politiken.

Historien ger oss entydigt negativa erfarenheter av politiska försök att i detalj styra teknik- och samhällsutvecklingen. Oavsett om det gäller mer blygsamma projekt – som Compu-datorer, Teko-stöd och kommunala IT-satsningar – eller verkligt ambitiösa försök, likt de som nyligen avslutats i östra Europa.